

Україна у контексті світової цивілізації
Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни	
Рівень вищої освіти	<i>третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>03 Гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>032 Історія та археологія</i>
Освітня програма	<i>Історія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 рік підготовки, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кредитів ЄКТС/ 150 год. (лекції – 30 год.; семінарські заняття – 14 год.; реферат – 10 год.; самостійна робота здобувача (СР) – 106 год.)</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен, реферат</i>
Розклад занять	<i>Розклад занять розміщено за посиланням https://rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: професор, д.і.н., Веденєєв Дмитро Валерійович, 204-90-23 ; Vdieniev.Dmytro@lil.kpi.ua; Семінарські заняття: професор, д.і.н., Веденєєв Дмитро Валерійович, 204-90-23 ; Vdieniev.Dmytro@lil.kpi.ua</i>
Розміщення курсу	<i>Курси розміщені на дистанційній платформі «Сікорський» із застосуванням платформ Google classroom: h7itqr3; посилання на курс: https://classroom.google.com/c/NzE2MjUzNTM3OTE5?cjc=h7itqr3</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

«**Україна у контексті світової цивілізації**» - навчальна дисципліна, що належить до вибірових освітніх компонентів з підготовки доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія за освітньо-науковою програмою «Історія» (надалі ОНП).

Навчальна дисципліна присвячена висвітленню теоретичних поглядів на цивілізаційну модель розвитку людства, аналізу чинників всесвітньо-історичного походження, котрі обумовили наріжні особливості державницького та соціокультурного розвитку України, спрямована на формування у аспірантів компетенцій, необхідних для формування наукового світогляду із ОНП «Історія» та для підготовки теоретико-методологічної основи власній дисертаційній роботі.

Мета навчальної дисципліни полягає у розкритті змісту глобальних та регіональних цивілізаційних впливів на сутність основних етапів державницького й соціокультурного розвитку України від давнини до сьогодення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Україна у контексті світової цивілізації» виступає вивчення історико-цивілізаційної детермінанти розвитку політичної, державотворчої, соціально-економічної та культурної традиції українського народу, визначення місця України в колі світових цивілізацій.

Навчальна дисципліна у комплексі з іншими освітніми компонентами надає можливість поглибити професійну підготовку в межах обраної спеціальності та ОНП, здобувачі можуть розвинути і посилити окремі компетентності та результати навчання, зокрема:

Загальні компетентності (soft skills):

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, системного наукового мислення на основі загального культурного кругозору та фахових компетентностей історика-дослідника.
- Здатність до генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, розв'язання актуальних наукових та соціокультурних проблем.
- Здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей, синтезувати теоретичні знання (концепції) з результатами власних досліджень.
- Здатність пропонувати нові дослідницько-інноваційні проекти та самостійно їх реалізовувати.

Фахові компетентності:

- Здатність самостійно організовувати науково-дослідницьку діяльність, генерувати нові ідеї та аналітичні підходи при створенні власних дослідницьких програм і проєктів, використовуючи сучасні теорії, методи та інформаційно-комунікаційні технології.
- Здатність до критично-оцінювального ставлення до історичної спадщини попередніх поколінь дослідників, їх досвіду, а також результатів сучасних досліджень, виявлення й аргументованої критики фальсифікованих і псевдонаукових розробок за спеціальністю історія та археологія.
- Здатність давати експертну оцінку науковим працям зі спеціальності історія та археологія, виконувати функції наукового керівника і консультанта, а також наукового редактора текстів зі спеціальності історія та археологія, співпрацювати з редакторами власних наукових робіт.
- Здатність забезпечувати високий рівень якості власних наукових та науково-методичних праць.
- Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати перспективні наукові проблеми в рамках спеціальності історія та археологія й пропонувати шляхи їх вирішення.

Програмні результати навчання:

- Уміти детально проєктувати та переконливо представляти проєкт колективної науково-дослідної роботи для вирішення важливої проблеми в галузі.
- Знати, враховувати й переосмислювати наявні історіософські й історико-цивілізаційні наукові концепції.
- Уміти вдосконалювати наявні в межах області досліджень знання, застосовувати для цього історичний досвід.
- Уміти оцінювати й обґрунтовувати актуальність розробки й апробації історичних тем.
- Уміння презентувати результати дослідження у фаховому середовищі та для широкого загалу.
- Уміти на основі знань завершити оригінальне наукове дослідження у формі структурованої дисертаційної роботи, забезпеченої необхідним науковим апаратом.
- Уміння набувати знань, необхідних для саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, вміння нести відповідальність за навчання інших.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

В структурно-логічній схемі програми підготовки фахівця навчальна дисципліна «Україна у контексті світової цивілізації» входить до переліку вибіркового дисциплін, спрямованих на формування спеціальних компетентностей дослідника.

Пререквізити - дисципліна має міждисциплінарні зв'язки для оволодіння загальнонауковими компетентностями із такою дисципліною, як «Філософські засади наукової діяльності», а також із деякими дисциплінами, необхідними для здобуття глибинних знань зі спеціальності («Історіографією історії України» та «Теорією і методологією історичних досліджень»). Отримані знання з даних дисциплін формують у аспіранта знання із філософії історії, розуміння особливостей історичного розвитку України та теоретичних засад історичного пізнання.

Постреквізити - дана навчальна дисципліна формує науковий світогляд у аспірантів із ОНП «Історія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та є основою для підготовки теоретико-методологічного огляду й соціокультурного аналізу у власній дисертаційній роботі.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ I. Теоретичні погляди на цивілізаційний вимір історії людства
Тема 1.1. Поняття про цивілізації як історико-культурні типи розвитку людства.
Тема 1.2. Поняття про соціокультурні системи та чинники їх впливу на особливості історичного розвитку держав і народів
Розділ II. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку XX століття
Тема 2.1. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу Давнього світу
Тема 2.2. Цивілізаційні впливи на розвиток Давньоруської держави (X–XIII ст.)
Тема 2.3. Особливості суспільних та культурно-ментальних процесів на українських землях у складі Польсько-Литовської держави (XIV– перша половина XVII ст.).
Тема 2.4. Українське козацтво та Козацько-гетьманська державність (1648–1775 рр.) як цивілізаційний феномен
Тема 2.5. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII ст. – 1861 р.)
Тема 2.6. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (1861 – 1918 р.)
Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу
Тема 3.1. Українська революція та державотворчі пошуки 1917–1921 рр.: геополітичні й соціокультурні чинники
Тема 3.2. Соціокультурний розвиток української радянської державності у міжвоєнний період (1920–1941 рр.)
Тема 3.3. Соціокультурний розвиток українських земель у складі держав Східної Європи у міжвоєнний період (1918–1940 рр.)
Тема 3.4. Особливості соціокультурної моделі розвитку України у складі радянської федерації (СРСР) у 1945–1991 рр.
Тема 3.5. Творення нової соціокультурної моделі розвитку суверенної України
Тема 3.6. Українська діаспора: основні історичні етапи та цивілізаційні чинники формування
Тема 3.7. Історико-географічне районування України як наслідок цивілізаційних та геополітичних впливів минулого

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення навчальної дисципліни та підготовки до лекційних, семінарських занять та самостійної роботи використовується: навчальний матеріал, що викладається на лекціях, базова та додаткова література, яку аспірант опрацьовує самостійно із застосуванням конспектів лекцій, інтернет-ресурсів та матеріалів Google classroom. За умов дистанційного навчання можна користуватися літературою, яка розміщена у електронному вигляді на університетських та зовнішніх носіях:

4.1 Базовою літературою

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О.О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я.С. Калакура, В.П. Коцур, М.Ф. Юрій (науковий редактор). Київ. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. 432 с.; Книга 2. 536 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/antropologichnyj-kod-ukrainskoi-kultury-i-tsyvilizatsii-u-dvokh-knyhakh-knyha-1/> (дата звернення 01.06.2025).

2. Павленко Ю.В. Історія світових цивілізацій. Навч. посібник. Вид. 3-тє, стереотип. / К.: Либідь, 2001. 360 с. <https://lib.in.ua/146672-posibnyk-istoriia-svitovoi-czyvilizaczii-socziokulturnyj-rozvytok-liudstva/> (дата звернення 07.05.2025).

3. Горелов М.Є. Цивілізаційна історія України. (Нариси) /М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. К.: ТОВ УВПК "ЕксОб", 2006. 632 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/horielov-m-ie-motsia-o-p-rafalskyj-o-o-tsyvilizatsijna-istoriia-ukrainy-narysy/> (дата звернення 14.04.2025).

4. Рафальський О.О., Самчук З.Ф. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. К.: ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/rafalskyj-o-o-samchuk-z-f-tsyvilizatsijni-perekhrestia-suchasnoho-suspilstva/> (дата звернення 02.06.2025).

5. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ю. Ментальний вимір української цивілізації. Київ: Генеза, 2017. 560 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/kalakura-ia-s-rafalskyj-o-o-iurij-m-iu-mentalnyj-vymir-ukrainskoi-tsyvilizatsii/> (дата звернення 11.05.2025).

4.2.Додатковою літературою

6.Аналіз основних тенденцій у сфері колективних ідентичностей українського суспільства: виклики національній безпеці : аналіт. доп. / [Потапенко В., Тищенко Ю., Каплан Ю., Степико М., Валецький О. та ін.]; за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан. Київ : НІСД, 2024. 68 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.13> (дата звернення 11.05.2025).

7.Білоусько О.А. Україна давня: євразійський цивілізаційний контекст. К, 2002. 522 с. <https://violity.com/ru/114438294-bilousko-o-ukrayina-davnya-vrazijskij-civilizacijnij-kontekst> (дата звернення 18.05.2025).

8. Гладкий М.В., Цибулькін В.В. Велична Скіфія – Протоукраїна: науково-енциклопедичне видання. К.: Новий Друк, 2025. 432 с. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe? (дата звернення 30.05.2025).

9.Горобець В. Політичний устрій українських земель другої пол. XVII-XVIII століть: Гетьманщина, Запоріжжя, Слобожанщина, Правобережна Україна (спроба структурно-функціонального аналізу). К.: Інститут історії України НАН України, 2000. 448 с. <http://history.org.ua/JournALL/geo/8/23.pdf> (дата звернення 16.05.2025).

10.Горобець В.М. Влада та соціум Гетьманату. Дослідження політичної і соціальної історії ранньомодерної України. К.: Інститут історії України НАН України, 2009. 270 с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004403> <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004403> (дата звернення 13.05.2025).

11.Горобець В.М. Україна: Люблінська унія та народження нової Вітчизни. К.: Кріон, 2009. 204 с. <https://book-ye.com.ua/nehudozhnja-literatura/istorija/lytovska-doba/ukrayina-lyublinska-uniya-ta-narodzhennya-novoyi-vitchyzny/> (дата звернення 19.05.2025).

12.Давня історія України в 2-х кн.: Толочко П.П. (керівник авт. колективу), Козак Д.Н., Крижицький С.Д., Моця О.П. та ін. Кн. 1. К.: "Либідь", 1994. 341 с.; Кн. 2.К.: "Либідь", 1995. 224 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Tolochko_Petro/Davnia_istoriia_Ukrainy_Knyha_2/ (дата звернення 11.05.2025).

13.Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. К.: Дух і Літера, 2000. 528 с. <http://litopys.org.ua/dvornik/dv.htm> (дата звернення 11.05.2025).

14.Кривошея В. Українське козацтво в світлі цивілізаційного підходу. Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. К., 2004. С. 364 – 373. <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2034> (дата звернення 11.05.2025).

15.Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О.Калакура, М. Юрій. Київ : ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с. <https://ipiend.gov.ua/publication/tsyvilizatsijna-identychnist-ukrainstva-istoriia-i-suchasnist/> (дата звернення 02.06.2025).

16.Рафальський О.О. Україна як цивілізаційний феномен. К.: Бланк-Прес, 2010. 256 с. <https://nvd-nanu.org.ua/en/5584d8eb-1384-04ff-35d4-314d3178cfce/>(дата звернення 09.06.2025).

17.Залізняк Л. Україна в колі світових цивілізацій. К.: Товариство «Знання» України, 2006. 96 с. <https://www.academia.edu/31076227/> (дата звернення 02.06.2025).

18.Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / С. Ю. Боева, В. Ю. Бузань, А. А. Кізлова та ін. ; КІП ім.Ігоря Сікорського; за ред. С. О. Костилюєвої. Київ : Арт Економі, 2021. 306 с. <https://ela.kpi.ua/items/62bb06be-5af6-41cc-b09f-41f0ae3f0b21> (дата звернення 14.04.2025).

19. Україна в цивілізаційних потоках ранньої модерності / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2024. 815 с. <https://www.academia.edu/127163030/%> (дата звернення 14.06.2025).

20. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с. https://ipien.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rafalskyi_kultura_192.pdf (дата звернення 12.04.2025).

21. Глотов Б.Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу. К., 2002. 216 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Hlotov_Borys/Kulturno-tsivilizatsiina_identyfikatsiia_ukrainskoho_narodu/ (дата звернення 02.06.2025).

22. Мирошніченко Ю., Удовік С. Русь-Україна: становлення державності. У II томах. К.: Ваклер, 2011. <https://udovik.com.ua/uk/vidavnistvo-vakler/miroshnichenko-yur-udovik-sl-rus-ukrayina-stanovlennya-derzhavnosti-tom-i-2011-rosiyska> (дата звернення 27.05.2025).

23. Національна та історична пам'ять. Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Збірник наукових праць. Вип. 1-9 К., 2011–2014. https://uahistory.co/journal/journal_2012_2/18.php (дата звернення 04.06.2025).

24. Проблеми цивілізаційної суб'єктності України: місія науки і освіти : матеріали Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайнконференції (Київ, 29 вересня – 1 жовтня 2022 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. 722 с. https://iod.gov.ua/ua/naukovi-zahodi/plan-zahodiv/37_vseukrayinska-mizhgaluzeva--naukovo-praktichna-onlajn-konferenciya-problemi-civilizatsiynoyi-subyektnosti-ukrayini--misiya-nauki-i-osviti (дата звернення 05.06.2025).

25. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 pp.). Київ: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. 447 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Smolii_Valerii/Ukrainska_natsionalna_revoliutsiia_XVII_st_1648-1676_rr_vyd_2009/ (дата звернення 13.05.2025).

26. Старченко Н. П. Українські світи Речі Посполитої. К : Laurus, 2021. 616 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Starchenko_Natalia/Ukrainski_svity_Rechi_Pospolytoi_Istorii_pro_istoriiu/ (дата звернення 11.05.2025).

27. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття. Львів: Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії 2001. 250 с. <http://litopys.org.ua/ishevch/ishev.htm> (дата звернення 19.05.2025).

28. Шкляр Л. Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності. Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. К., 2010. С.115–134. <https://www.bing.com/search?q=%D0> (дата звернення 21.05.2025).

29. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ: Вид. 3-тє, перероблене та розширене: Київ: Критика, 2006. 584 с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000066> (дата звернення 30.05.2025).

30. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVII-початку XVIII століття. Київ: Laurus, 2012. 472 с. <https://lib.in.ua/151408-dzerkala-identychnosti-doslidzhennia-z-istorii-uiavlen-ta-idej-v-ukraini-xvi-pochatku-xviii-stolittia/> (дата звернення: 12.05.2025).

4.3. Інформаційними ресурсами

1. Електронні ресурси Інституту історії України Національної академії наук України: <http://www.history.org.ua/> (дата звернення 02.05.2025).

2. Ресурси Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/> (дата звернення 29.04.2025).

3. Ресурси Національної парламентської бібліотеки України: <http://www.nplu.kiev.ua/> (дата звернення 02.06.2025).

4. Ресурси Наукової електронної бібліотеки періодичних видань <http://dspace.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 18.05.2025).

5. Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України <http://historiography.dp.ua/index.php/HSPHU> (дата звернення 05.06.2025).

6. Історіографічні дослідження в Україні <http://history.org.ua/?askAbout=graf> (дата звернення 07.06.2025).

7. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики <http://history.org.ua/?askAbout=sid> (дата звернення 09.06.2025).

8. Український історик <http://diasporiana.org.ua/> (дата звернення 28.04.2025).

Навчальний контент

4. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Під час вивчення навчальної дисципліни (освітнього компонента) заплановано проведення 15 лекційних та 7 семінарських занять, написання реферату, експрес-контрольних робіт або творчих робіт під час дистанційного навчання на лекціях (2 роботи).

Курс навчальної дисципліни «*Україна у контексті світової цивілізації*» розроблений на основі принципу конструктивного вирівнювання (constructive alignment) – узгодженості між навчальними цілями, методами навчання та оцінювання результатів навчання, що дає змогу передбачити необхідні навчальні завдання й активності, потрібні аспірантам для досягнення очікуваних результатів навчання та розширення знань/інформації за темою дисертаційного дослідження, а потім спроектувати навчальний процес так, щоб максимально збільшити можливості здобувачів досягти бажаних результатів. У центрі освітнього процесу перебуває аспірант – суб'єкт навчання і майбутній науковець.

Під час навчання й для взаємодії з аспірантами застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються такими:

1. Технологіями навчання:

- *особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології*, засновані на активних формах і методах навчання (зокрема, наукова дискусія, ділові ігри);
- *технологія навчання як дослідження* для набуття аспірантами навиків дослідницької роботи, формування активної, творчої особистості (найціннішим моментом застосування цієї технології на заняттях є самостійне виведення аспірантами правильних, науково обґрунтованих висновків на основі отриманих результатів досліджень; особливо стосується підготовки реферату, історіографічного огляду та аналізу джерельної бази у власному дисертаційному дослідженні);
- *інформаційно-комунікаційні технології*, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять).

2. Методами навчання

Під час вивчення навчального матеріалу застосовуються наступні **методи навчання**:

2.1. на **лекційних заняттях** застосовується метод *проблемного викладу* навчального матеріалу, що дає можливість аспірантам стати свідками і співучасниками наукового пошуку, порівнювати різні точки зору й різні підходи щодо бачення тієї чи іншої проблеми, аспіранти не лише сприймають готову інформацію, а й стежать за логікою доказів викладача. Також на лекціях застосовується *дискусійний метод* (елементи дискусії), який активізує мислення аспірантів, сприяє виробленню вміння вести наукову дискусію, а також виступає як засіб не лише навчання, а й виховання.

2.2. на **семінарських заняттях** застосовується *частково-пошуковий* (евристичний) метод. Він дозволяє активізувати мислення аспіранта і його зацікавленість до наукового пізнання. Використовується *дослідницький метод*, в якому найбільш повно проявляється ініціатива аспіранта, його самостійність і творчий пошук у дослідницькій діяльності (особливо це стосується самостійного опрацювання наукової літератури й історіографічних джерел, а також підготовки індивідуального завдання (реферат). На семінарах застосовується й *дискусійний метод* (елементи дискусії). Цей метод сприяє, перш за все, виробленню вміння вести наукову дискусію. Можливо застосування елементів *ділової гри*, адже вони привносять дух творчості у навчання аспіранта.

Відповідність методів навчання та оцінювання відображені в рейтинговій системі оцінювання, яка передбачає: модульну контрольну роботу, індивідуальне завдання (реферат) та екзамен.

Нижче наведено розподіл аудиторних годин за темами курсу, календарний план їх проведення, контрольні заходи та система оцінювання (в таблиці застосовані такі скорочення: Л.- лекція, С. – семінар, СР – самостійна робота).

Назви розділів і тем	Лекція		Семінар		Опис занять	СР	Контрольні заходи
	Год	Тиж.	Год	Тиж.			
Розділ I. Теоретичні погляди на цивілізаційний вимір історії людства							
Тема 1.1. Поняття про цивілізації як історико-культурні типи розвитку людства.	2	1	2	2	Л.1 Поняття про цивілізації як історико-культурні типи розвитку людства	1	
					С.1 Наукові погляди на цивілізаційну модель всесвітньої історії	5	Робота на семінарі №1
Тема 1.2. Поняття про соціокультурні системи та чинники їх впливу на особливості історичного розвитку держав і народів	2	2			Л.2 Поняття про соціокультурні системи та чинники їх впливу на особливості історичного розвитку держав і народів	1	
Разом за розділом 1	4		2			7	
Розділ II. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі (середина XVII – кінець XIX ст.)							
Тема 2.1. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу Давнього світу	2	3	2	4	Л.3. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу Давнього світу	1	
					С.2. Культурно-цивілізаційні впливи Античного світу на давнє населення України	5	Робота на семінарі №2
Тема 2.2. Цивілізаційні впливи на розвиток Давньоруської держави (X–XIII ст.)	2	4	2	6	Л.4. Цивілізаційні впливи на розвиток Давньоруської держави (X–XIII ст.)	1	
					С.3. Давня Русь в оточенні етнокультурних та релігійних впливів сусідніх держав і народів	5	Робота на семінарі №3
Тема 2.3. Особливості суспільних та культурно-ментальних процесів на українських землях у складі Польсько-Литовської держави (XIV– перша половина XVII ст.).	2	5			Л.5. Особливості суспільних та культурно-ментальних процесів на українських землях у складі Польсько-Литовської держави (XIV– перша половина XVII ст.).	1	
Тема 2.4. Українське козацтво та Козацько-гетьманська державність (1648–1775 рр.) як цивілізаційний феномен	2	6	1	8	Л.6. Українське козацтво та Козацько-гетьманська державність (1648–1775 рр.) як цивілізаційний феномен	1	
					С.4. Українське козацтво в орбіті зовнішніх цивілізаційних та геополітичних впливів	5	Робота на семінарі №4

Назви розділів і тем	Лекція		Семінар		Опис занять	СР	Контрольні заходи
	Год	Тиж.	Год	Тиж.			
Тема 2.5. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII ст. – 1861 р.)	2	7			Л.7. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII ст. – 1861 р.)	1	
Тема 2.6. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (1861 – 1918 р.)	2	8			Л.8. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (1861 – 1918 р.)	1	
Разом за розділом 2	12		6			21	
Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу							
Тема 3.1. Українська революція та державотворчі пошуки 1917–1921 рр.: геополітичні й соціокультурні чинники	2	9	2	10	Л.9. Українська революція та державотворчі пошуки 1917–1921 рр.: геополітичні й соціокультурні чинники	3	Експрес контроль за Розділом 2
					С.5. Національне державотворення 1917–1921 рр.: політико-цивілізаційний вимір	5	Робота на семінарі №5
Тема 3.2. Соціокультурний розвиток української радянської державності у міжвоєнний період (1920–1941 рр.)	2	10			Л.10. Соціокультурний розвиток української радянської державності у міжвоєнний період (1920–1941 рр.)	1	
Тема 3.3. Соціокультурний розвиток українських земель у складі держав Східної Європи у міжвоєнний період (1918–1940 рр.)	2	11			Л.11. Соціокультурний розвиток українських земель у складі держав Східної Європи у міжвоєнний період (1918–1940 рр.)	1	
Тема 3.4. Особливості соціокультурної моделі розвитку України у складі радянської федерації (СРСР) у 1945–1991 рр.	2	12	2	12	Л.12. Особливості соціокультурної моделі розвитку України у складі радянської федерації (СРСР) у 1945–1991 рр.	1	
					С.6 Соціокультурна динаміка буття радянської Україна	5	Робота на семінарі №6
Тема 3.5. Творення нової соціокультурної моделі розвитку суверенної України та супутні цивілізаційне-ментальні виклики	2	13			Л.13 Творення нової соціокультурної моделі розвитку суверенної України та супутні цивілізаційне-ментальні виклики	1	

Назви розділів і тем	Лекція		Семінар		Опис занять	СР	Контрольні заходи
	Год	Тиж.	Год	Тиж.			
Тема 3.6. Українська діаспора основні історичні етапи та цивілізаційні чинники формування	1	14			Л.14 Українська діаспора: основні історичні етапи та цивілізаційні чинники формування	1	
Тема 3.7. Історико-географічне районування України як наслідок цивілізаційних та геополітичних впливів минулого	1				Л.15 Історико-географічне районування України як наслідок цивілізаційних та геополітичних впливів минулого	3	Експрес контроль за темами 3.1.-3.6 Розділу 3
			1	14	С.7.1 Обрання Україною нової соціокультурної моделі розвитку як складової державного суверенітету	6	Робота на семінарі №7.1
			1		С.7.2. Доповідь за темою дисертаційного дослідження	7	Доповідь та обговорення
Разом за розділом 3	12		6			34	
Реферат				15	Позааудиторне заняття з захисту реферату	14	реферат
Екзамен					За графіком	30	
Разом	28		14			106	

5.1 Лекційні заняття

Структурування лекційного матеріалу спрямовано на формування такої системи подачі лекції, що передбачає висвітлення основних теоретичних поглядів на сутність цивілізаційного розвитку людства, виявлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку історичного процесу в українських землях під впливом відповідних цивілізаційних чинників, його основних закономірностей, суті й наслідків окремих його етапів. Особливу увагу приділяється розгляду різних державницьких та соціокультурних моделей, що існували на землях України в її сучасних кордонах, процесу пошуку соціокультурної моделі буття суверенної України.

При розгляді основних питань лекції викладачем акцентується увага на змісті основних концепцій цивілізаційного розвитку, поглибленому аналізі чинників цивілізаційного впливу на буття українського народу в різні періоди його історії. Окремо висвітлюються такі актуальні проблеми як утворення й соціокультурні особливості української діаспори, формування історико-географічного районування України.

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
1	Розділ І. Теоретичні погляди на цивілізаційний вимір історії людства Тема 1.1. Поняття про цивілізації як історико-культурні типи розвитку людства. 1. Поняття «цивілізація», її сутність та рівні . 2. Провідні теорії (концепції) цивілізаційного розвитку людства. 3. Базові чинники цивілізаційної моделі як стійкого історико-культурного типу. Основна література : [Л. 2, 3]. Додаткова література: [Л.16, 17, 18, 20]. Додаткове завдання – опрацювати питання:

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
	1. Основні риси цивілізаційної моделі розвитку людства. Література для СР: [Л. 2, 3]
2	<u>Розділ І. Теоретичні погляди на цивілізаційний вимір історії людства</u> Тема 1.2. Поняття про соціокультурні системи та чинники їх впливу на особливості історичного розвитку держав і народів 1. Теоретичні погляди на соціокультурну систему суспільства. 2. Взаємозв'язок між цивілізаційною приналежністю та особливостями соціокультурної системи 3. Провідні складові соціокультурної системи як продукту історичного розвитку суспільства Основна література: [Л. 2, 3]. Додаткова література: [Л.16, 17, 18, 20, 23, 24] <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Детермінаційний вплив історичного розвитку на особливості соціокультурної системи суспільства. Література для СР: [Л.16, 17, 18, 20, 23, 24]
3	<u>Розділ ІІ. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку ХХ століття</u> Тема 2.1. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу Давнього світу 1. Давнє населення України: господарство, соціальні відносини, світогляд первісних людей в період неоліту, добу міді та бронзи. 2. Цивілізаційні риси Трипільської та інших давніх землеробських культур. 3. Античні міста Північного Причорномор'я та їх цивілізаційний вплив на давнє населення території України. 4. Етнічні міграційні потоки та народонаселення території України у давнину (VII ст. до н.е. – III ст. н.е.). «Велика Скіфія» як євразійська. 5. Протоетноси Європи та Азії на землях давньої України (алани, готи, протоболгари, угри, тюрки та інші). Основна література: [Л.1, 2, 3]. Додаткова література: [Л. 7, 8, 12 кн.1, 18, 28]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Наслідки давньогрецької колонізації Північного Причорномор'я. Література для СР: [Л. 7, 8, 12 кн.1, 18, 28].
4	<u>Розділ ІІ. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку ХХ століття</u> Тема 2.2. Цивілізаційні впливи на розвиток Давньоруської держави (X–XIII ст.) 1. Походження давньоруської державності у контексті етногенезу й міжнародних відносин на Сході Європи. 2. Хрещення Русі у 988 р. та його вплив на подальший цивілізаційний розвиток. 3. Вектори цивілізаційних взаємовпливів Київської Русі з Візантією, Західною Європою, Балканами та Сходом у X–XIII століттях. 4. Роль Галицько-Волинського князівства у політичних процесах Східної Європи. Основна література : [Л. 1, 2, 3, 5]. Додаткова література: [Л. 7, 12 кн.2, 13, 15, 16, 18, 22 т.ІІ, 29]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Критика «норманської теорії» походження давньоруської державності. Література для СР: [Л. 12 кн.2, 13, 22 т.ІІ, 29].
5	<u>Розділ ІІ. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку ХХ століття</u>

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
	Тема 2.3. Особливості суспільних та культурно-ментальних процесів на українських землях у складі Польсько-Литовської держави (XIV– перша половина XVII ст.). 1. Входження земель Київської Русі до складу Великого князівства Литовського та Речі Посполитої та його геополітичні та цивілізаційні наслідки. 2. Освітньо-культурні впливи Європи на українські землі: створення братських шкіл, єзуїтських колегій, Києво-Могилянської академії. 3. Люблинська 1569 р. та Брестська церковна 1596 р. унії та їх суспільно-економічні та етнорелігійні наслідки. 4. Протистояння українського народу національно-ментальній та релігійній експансії Речі Посполитої. Формування мовних та етнокультурних засад української нації. Основна література: [Л. 1, 2, 3, 4, 5]. Додаткова література: [Л.9, 11, 18, 19, 26, 29, 30]. Додаткове завдання – опрацювати питання: 1. Адміністративно-культурна спадщина Київської Русі як основа державницького розвитку Великого князівства Литовського. Література для СР: [Л.9, 11, 18, 19, 26, 29, 30].
6	<u>Розділ II. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку XX століття</u> Тема 2.4. Українське козацтво та Козацько-гетьманська державність (1648–1775 рр.) як цивілізаційний феномен 1. Основні історико-цивілізаційні концепції походження козацтва. 2. Організація Війська Запорізького та його місце у воєнно-політичних процесах Європи XVI– XVII ст. 3. Роль запорозького козацтва у захисті етноцивілізаційної ідентичності українського народу. 4. Устрій козацько-гетьманської державності 1648–1764 рр. та її роль у соціокультурному розвитку українських земель. Основна література: [Л. 1, 3, 5]. Додаткова література: [Л. 9, 10, 14, 15, 19, 22 т. I, 25, 30]. Додаткове завдання – опрацювати питання: 1. Роль українського козацтва у воєнно-політичних відносинах в Європі у XVI–XVII ст. Література для СР: [Л. 9, 10, 14, 15, 19, 22 т. I, 25, 30].
7	<u>Розділ II. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку XX століття</u> Тема 2.5. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII ст. – 1861 р.) 1. Українські землі в орбіті європейських геополітичних процесів кін. XVIII–поч. XIX ст. 2. Особливості (відмінності) культурно-цивілізаційних процесів на землях Наддніпрянської та Західної України. 3. Вплив революційно-демократичних процесів європейської «Весни народів» 1848–1849 рр. на суспільну думку Галичини. 4. Формування національної інтелігенції та ідейно-ментальних передумов виникнення українського національного руху. Основна література: [Л. 3, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 23]. Додаткове завдання – опрацювати питання: 1. Українська література і театр в умовах імперій Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 23].

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
8.	<u>Розділ II. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку XX століття</u> Тема 2.6. Соціокультурні фактори розвитку українського суспільства у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (1861 – 1918 р.) 1. Етнорелігійна й соціокультурна ситуація на українських землях у складі імперій. 2. Особливості (відмінності) соціально-економічних та культурно-цивілізаційних процесів на землях Наддніпрянської та Західної України. 3. Суспільно-політичний та ідейно-духовний спектр на українських землях у складі імперій. 4. Формування ідеології та партійно-політичних засад українського національного руху. Основна література: [Л.3, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т.ІІ, 23]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1.Український суспільний та національно-культурний рух. Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 23].
9	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.1. Українська революція та державотворчі пошуки 1917–1921 рр.: геополітичні й соціокультурні чинники 1.Розпад імперій та його наслідки для національної державотворчості. 2. Провідні концепції суспільно-політичного розвитку й геополітичного місця України в європейській цивілізації. 3. Основні форми національної державності та їх доля. 4.Геополітичні процеси оформлення політичних результатів Першої світової війни та їх вплив на долю соборності й державності України Основна література: [Л. 3, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Соціокультурна модель розвитку українських національно-республіканської, авторитарно-гетьманської та радянської моделей державності. Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23].
10	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.2. Соціокультурний розвиток української радянської державності у міжвоєнний період (1920–1941 рр.) 1. Сутнісні засади української державності як суб'єкта радянської федерації (Союзу РСР). Творення індустріально-аграрної моделі економіки. 2. Зміст й соціокультурні наслідки процесу українізації 1923–початку 1930-х рр. 3. Соціокультурна система радянської України: діалектика комуністичної уніфікації та формування розвинутої національної культурно-освітньої системи. 4. Геополітична та соціокультурні наслідки входження земель Західної України до СРСР та Української РСР у 1939–1940 рр. Основна література: [Л. 1, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Особливості політики українізації як моделі соціокультурного розвитку в радянських умовах.

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
	Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24].
11	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.3. Соціокультурний розвиток українських земель у складі держав Східної Європи у міжвоєнний період (1918–1940 рр.) 1.Геополітична ситуація навколо Західної України у контексті тогочасних міжнародних відносин в Європі. 2. Суспільно-економічне й етнокультурне становище українських земель у складі Другої Речі Посполитої. 3.Специфіка соціокультурного розвитку західноукраїнських земель у складі Чехословаччини та Румунії. 4. Боротьба населення Західної України за збереження національно-культурної ідентичності. Діяльність та ідеологічні засади руху українських націоналістів. Основна література: [Л. 1, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24]. <i>Завдання на СР опрацювати питання:</i> 1. Культурне становище земель Західної України у складі міжвоєнних Польщі, Румунії та Чехословаччини. Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24].
12	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.4. Особливості соціокультурної моделі розвитку України у складі радянської федерації (СРСР) у 1945–1991 рр. 1. Вплив геополітичних підсумків Другої світової війни 1939–1945 рр. на соборність українських земель та соціокультурні процеси в Україні. 2. Соціокультурна система радянської України: діалектика ідеологічного комуністичного й національно-культурного векторів. 3. Формування альтернативних поглядів на модель розвитку України та національно-політичний рух у період Перебудови Основна література: [Л. 1, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Трансформації культури й суспільної думки в радянській Україні у повоєнний період Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24].
13	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.5. Творення нової соціокультурної моделі розвитку суверенної України 1.Формування нормативно-правових та ідейно-концептуальних засад соціокультурної системи пострадянської України у 1991 – на початку ХХІ ст. 2.Сутність глобалізації як планетарного явища та фактори її впливу на національну соціокультурну систему України. 3. Міжнародні культурно-духовні зв'язки сучасної України. 4. Цивілізаційні та інформаційно-ментальні виклики соціокультурному розвитку сучасної України. Основна література: [Л. 3, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 28], <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i>

№ за/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР)
	1. Концептуальні та нормативно-правові засади міжнародного культурно-інформаційного співробітництва України Література для СР: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 28].
14	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.6. Українська діаспора: основні історичні етапи та цивілізаційні чинники формування 1. Формування «трудової еміграції» з України (1870-і–1914 рр.) 2. Соціальне-політичне структурування української діаспори у 1918–1939 рр. 3. Особливості післявоєнного етапу української еміграції (1945–1991 рр.), географічна, соціально-економічна та громадська структура національної діаспори. 4. Організаційно-правові засади співробітництва України з українцями діаспори. Основна література: [Л. 1, 2, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 28]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Місце української діаспори у соціокультурному середовищі країн перебування Література для СР: .
15	<u>Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу</u> Тема 3.7. Історико-географічне районування України як наслідок цивілізаційних та геополітичних впливів минулого 1. Історико-географічне районування як наслідок історико-цивілізаційного розвитку. 2. Основні соціокультурні критерії історико-географічного районування. 3. Наукові погляди (схеми) на історико-географічне районування України. Основна література: [Л. 3, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 22 т.ІІ, 28]. <i>Додаткове завдання – опрацювати питання:</i> 1. Основні історико-культурні та етнорелігійні чинники визначення історичного районування Література для СР: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 22 т.ІІ, 28].

5.2. Семінарські заняття

Основні завдання циклу семінарських занять:

- на семінарських заняттях аспіранти поглиблюють конкретні й теоретичні уявлення про перебіг історіографічного процесу, підвищують рівень історіографічного аналізу, удосконалюють досвід роботи з історіографічними джерелами та літературою.

№з/п	Назва теми семінарського заняття та перелік основних питань
Розділ I. Теоретичні погляди на цивілізаційний вимір історії людства	
1.	Тема 1.1. Наукові погляди на цивілізаційну модель всесвітньої історії (2 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Основні історіографічні концепції цивілізації як стійкого історико-культурного типу. 2. Поняття про соціокультурну систему та чинники її впливу на історичний розвиток

№з/п	Назва теми семінарського заняття та перелік основних питань
	3. Геополітичний чинник історичного процесу. Основна література: [Л. 1, 3, 4, 5]. Додаткова література: [Л.16, 17, 18, 20, 22 т.ІІ]. <i>Завдання на СР. Опрацювати наступне питання:</i> 1. Аналіз основних концепцій цивілізаційної моделі розвитку людства. Література для СР: [Л.16, 17, 18, 20, 22 т.ІІ].
Розділ ІІ. Основні вектори цивілізаційних впливів на Українські землі від давнини до початку ХХ століття	
2.	Тема 2.1. Культурно-цивілізаційні впливи Античного світу на давнє населення України (2 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Давнє населення України: господарство, соціальні відносини, світогляд. 2. Античні міста-колонії та їх цивілізаційний вплив на давнє населення території України. 3. Етнічні міграційні потоки та народонаселення території України у давнину (VII ст. до н.е. – III ст. н.е.). Основна література: [Л. 1, 2, 3]. Додаткова література: [Л. 7, 8, 12 кн.1, 18, 28]. <i>Завдання на СР. Опрацювати наступне питання:</i> 1. Самобутні культурні світи давнього населення України. Література для СР: [Л. 7, 8, 12 кн.1, 18, 28].
3.	Тема 2.2. Давня Русь в оточенні етнокультурних та релігійних впливів сусідніх держав і народів (2 год.) 1. Сучасні наукові погляди на виникнення давньоруської державності у контексті етногенезу й міжнародних відносин на Сході Європи. 2. Соціокультурний світ Давньої Русі та його розвиток після прийняття християнства. Київ як політико-культурний центр давньоруської цивілізаційної спільноти. 3. Цивілізаційне взаємозбагачення Київської Русі у процесі контактів із Заходом, Сходом та Великим Степом у X–XIII століттях. Перелік питань для обговорення: Основна література: [Л. 1, 2, 3, 5]. Додаткова література: [Л. 7, 12 кн.2, 13, 15, 16, 18, 22 т.ІІ, 29]. <i>Завдання на СР. Опрацювати наступне питання:</i> 1. Внесок провідних учених Києво-Могилянської академії у збагачення історичних знань про Україну. Література для СР: [Л. 7, 12 кн.2, 13, 15, 16, 18, 22 т.ІІ, 29].
4.	Тема 2.4. Українське козацтво в орбіті зовнішніх цивілізаційних та геополітичних впливів (2 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Джерела виникнення та воєнно-політична місія козацтва. 2. Устрій Війська Запорізького та його роль у збереженні етноцивілізаційної ідентичності українського народу в XVI–XVII ст. 3. Основні риси (інститути) Козацько-гетьманської державності 1648–1764 рр. та її роль у соціокультурному розвитку українських земель. Основна література: [Л. 1, 3, 5]. Додаткова література: [Л. 9, 10, 14, 15, 19, 22 т. I, 25, 30]. <i>Завдання на СР. Опрацювати наступне питання:</i> 1. «Матричний» вплив козацтва на формування культури й національного характеру українського народу.

№з/п	Назва теми семінарського заняття та перелік основних питань
	Література для СР: [Л. 9, 10, 14, 15, 19, 22 т. I, 25, 30].
Розділ III. Місце України в системі світової цивілізації Новітнього часу	
5.	Тема 3.1. Національне державотворення 1917–1921 рр.: політико-цивілізаційний вимір (2 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Суспільно-політична думка щодо моделі державного устрою й геополітичного місця України. 2. Провідні форми національної державності в Україні у 1917–1920 рр. 3. Геополітичні (міжнародні) фактори впливу на долю державності й територіальної цілісності України. Основна література: [Л. 3, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23]. Завдання на СР. Опрацювати наступне питання: 1. Провідні напрями державотворчої думки в Україні. Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23].
6.	Тема 3.4. Соціокультурна динаміка буття радянської України (2 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Перебіг й наслідки політики українізації. 2. Оформлення соборності українських етнічних земель у 1939–1945 рр. 3. Основні риси й динаміка розвитку соціокультурної системи радянської України у 1945–1991 роках. Основна література: [Л. 1, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24]. Завдання на СР. Опрацювати наступне питання: 1. Складна діалектика радянського ідейно-політичного й українського національно-культурного векторів у розвитку Української РСР. Література для СР: [Л. 15, 16, 18, 20, 22 т. II, 23, 24].
7.1.	Тема 3.7. Обрання Україною нової соціокультурної моделі розвитку як складової державного суверенітету (1 год.) Перелік питань для обговорення: 1. Розробка конституційно-правових та концептуальних засад соціокультурної системи пострадянської України 2. Міжнародні фактори впливу на національну соціокультурну систему України. 3. Інформаційно-ментальні виклики соціокультурному розвитку України. Основна література: [Л. 3, 4, 5]. Додаткова література: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 22 т. II, 28]. Завдання на СР. Опрацювати наступне питання: 1. Конституційно-правові й концептуальні засади моделі цивілізаційного розвитку пострадянської України. Література для СР: [Л. 6, 15, 16, 18, 20, 21, 22 т. II, 28].
7.2.	Доповідь за темою дисертаційного дослідження (1 год.)

Платформа дистанційного навчання:

Для кращого засвоєння матеріалу навчальної дисципліни в період дистанційної роботи, використовується електронна пошта, месенджери, платформа дистанційного навчання «Сікорський» на основі системи Google Classroom та платформа для проведення онлайн-зустрічей Google Meet, за допомогою яких:

- спрощується розміщення методичних рекомендацій, навчальних матеріалів, літератури тощо;

- здійснюється зворотній зв'язок з аспірантами щодо навчальних завдань та змісту навчальної дисципліни;
- перевіряються і оцінюються виконані завдання;
- ведеться облік виконання аспірантами плану навчальної дисципліни, дотримання графіку подання навчальних/індивідуальних завдань та їх оцінювання..

5. Самостійна робота аспіранта

Самостійна робота передбачає: підготовку до лекцій та семінарських занять; підготовку до участі в обговоренні питань теми; самоконтроль набутих знань; опрацювання джерел зі списку літератури (додаткової); створення презентацій (за вимогою) для візуального супроводу доповіді; до написання реферату; екзамену тощо.

6.1. Теми для самостійного опрацювання – не заплановано

6.2. Підготовка до лекційних та семінарських занять. Для підготовки до лекційних та семінарських занять аспіранту необхідно опрацювати заплановану базову і допоміжну літературу та підготувати матеріал для обговорення на двох семінарських заняттях. На це аспіранту виділяється 58 години СР.

6.3. Експрес-контрольні. На підготовку до двох експрес-контрольних відводиться 4 години. На експрес-контрольні викладач розробляє теми та своєчасно ознайомлює з ними аспірантів.

6.4. Реферат. На підготовку та оформлення реферату відводиться 14 годин СР. Тему реферату аспірант повинен обрати та узгодити з викладачем не пізніше 3 тижня від початку занять. Рекомендований список тем рефератів надано у **додатку Б**. Методичні рекомендації щодо оформлення реферату надано в **додатку В**. Терміни подання реферату викладачу не пізніше 11-12 тижня. Захист реферату планується на позаплановому занятті на 15 тижні.

6.5. Екзамен. Екзамен проводиться в період екзаменаційної сесії, по завершенню навчального семестру згідно ухваленого графіку. На підготовку до екзамену відводиться 30 годин СР. Перелік питань для підготовки до екзамену надано у **додатку А**. В період дистанційного навчання екзамен може бути проведений згідно графіку за допомогою Google Classroom та платформи для проведення онлайн-зустрічей Google Meet за інтегрованим РСО.

Політика та контроль

6. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

7.1. Правила відвідування занять

Лекції. Відвідування лекцій для аспірантів з даної навчальної дисципліни є обов'язковим, адже саме на лекціях вони отримують необхідні базові теоретичні знання, що дає їм змогу ґрунтовно підготуватися до семінарських занять. Також на лекціях передбачено 2 експрес-контролі. Пропущені експрес-контролі (незалежно від причин пропуску) аспірант має виконати, попередньо угодивши час відпрацювання із викладачем.

Семінарські заняття. Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою і буде вимагатися. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з навчальної дисципліни. Тому теми пропущених семінарських занять мають бути обов'язково опрацьовані шляхом виконання творчих робіт, за попереднім узгодженням із викладачем.

7.2. Правила виконання завдань

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни *«Історіографія історії України»*, аспіранти:

1) на лекціях:

– для додаткового оцінювання знань виконують експрес-контролі (експрес-контроль бажано проводити наприкінці лекції, виділяючи на цей вид роботи 5-10 хвилин, виконання відбувається на платформі «Сікорський»);

– на експрес-контрольні рекомендується виносити одне проблемне питання з дисципліни, сприятливе для узагальнення, аналізу та синтезу історичної, загальногуманітарної й

загальнонаукової інформації, формулювання власної позиції аспіранта щодо викладеного матеріалу;

– проводять аналітичний огляд опрацьованого матеріалу із застосуванням дискусійної форми спілкування лектора з аспірантами.

2) на семінарських заняттях

самостійно

- готуються до доповіді за темами семінарських занять;

під керівництвом викладача:

- організовують дискусії між аспірантами з проблемних питань курсу, акцентуючи увагу на аналізі та узагальненні наукової інформації;

- обґрунтовують сформульовані власні позиції та свою думку щодо оцінювання викладеного матеріалу.

Завдання та матеріали для проведення експрес-контролів / творчих завдань формують викладач на основі навчального матеріалу та подає у Google Classroom.

7.3. Правила поведінки на заняттях.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «*Україна у контексті світової цивілізації*» аспіранти на **лекціях** уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 10 хв.). Рекомендується діалог між аспірантом та викладачем.

На **семінарських** заняттях аспіранти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Участь аспірантів на семінарських заняттях виглядає як сумарна робота, в яку входить:

- *виступ з основного питання або усна наукова доповідь;*
- *доповнення, запитання до доповідача, рецензія на виступ;*
- *участь у дискусіях, інтерактивних формах організації занять;*
- *аналіз джерел та наукової історичної літератури.*

Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота аспіранта передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або аспіранти). Очікується, що кожен аспірант має бути готовим з усіх питань плану семінару, доповнюватиме доповіді інших аспірантів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Аспірантам дозволяється користуватися власними письмовими нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти. Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між аспірантами.

Тематика лекцій і семінарів висвітлена у робочій програмі дисципліни (силабусі), яка розміщена в Електронному кампусі, на вебсайті кафедри історії, платформі «Сікорський» (Google Classroom).

7.4. Заохочувальні та штрафні бали

Заохочувальні бали

Аспірантів заохочують до науково-дослідницької роботи за темою дисертації та оприлюднення її результатів, зокрема до участі у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи», яку щорічно організовує кафедра історії КІП ім. Ігоря Сікорського або публікації у науковому журналі «Сторінки історії» (категорії А, Web of Science). Написання тез та/або статті з тематики навчальної дисципліни +8 балів.

Однак, згідно положення <https://osvita.kpi.ua/node/37> п.2.7, сума заохочувальних балів не може перевищувати 10% рейтингової шкали.

Штрафні бали

- Надання реферату на перевірку пізніше від встановленого терміну – 5 балів.

Однак, згідно положення <https://osvita.kpi.ua/node/37> п.2.7, сума штрафних балів не може перевищувати 10% рейтингової шкали.

7.5. Реферат

Тему реферату аспірант повинен обрати та узгодити з викладачем не пізніше 3 тижня від початку занять. Теми реферату аспірант може обирати із запропонованих викладачем або пропонувати свою тему.

Реферат виконується:

- відповідно до методичних рекомендацій (додаток В).
- з урахуванням академічної доброчесності, зокрема: самостійного виконання роботи; посилання на джерела інформації у разі використання тверджень, відомостей тощо; дотримання норм законодавства про авторське право і сумісні права; надання достовірної інформації про джерела інформації тощо. У разі виявлення порушень академічної доброчесності реферат не зараховується і аспірант може бути відрахований з університету.

Реферат подається на перевірку викладачу не пізніше 11-12 тижня.

Захист реферату планується на позаплановому занятті в термін з 14 по 15 тиждів із застосуванням мультимедійного обладнання.

7.6. Політика крайніх термінів та перескладань.

Опрацювання пропущеного лекційного матеріалу відбувається шляхом посиленої підготовки до семінарських занять. Пропущені семінарські заняття можна відпрацювати на консультаціях шляхом відповідей на питання пропущених семінарів. Для перескладання пропущених семінарських занять, експрес-контролів (надалі – контрольні заходи) аспіранту потрібно звернутися до викладача, який організує перескладання цих контрольних заходів або у визначений викладачем термін відпрацювання пропущених занять.

Якщо контрольні заходи пропущені з поважних причин (хвороба або вагомі життєві обставини), аспіранту надається можливість виконати їх у визначений час.

Аспірантам, які без поважної причини були відсутні на контрольних заходах, надається можливість виконання їх на незапланованому занятті, але в такому разі до результату будуть застосовані штрафні бали.

Аспірант, який виконав відповідні пропущені контрольні заходи та відповів на питання викладача, отримуватиме відповідні бали до рейтингу, залежно від якості відповідей та виконання завдання.

Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем із пропущених контрольних заходів. Варто це робити як тільки аспірант буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених контрольних заходів.

7.7. Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та ключові принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності визначена у «Положенні про систему запобігання академічного плагіату в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/47>, а також на вебсторінці університету: <https://kpi.ua/academic-integrity>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Види контролю

Поточний контроль: здійснюється під час навчальних занять і має на меті перевірити рівень підготовки аспірантів до занять. Семінари проводяться у формі дискусій з проблемних питань заняття, з акцентуванням уваги на узагальненні наукової інформації. Експрес-контроль у письмовій формі (тести під час дистанційного навчання) проводиться під час лекцій двічі за семестр. Підготовка та захист реферату.

Календарний контроль: проміжна атестація (далі – атестація) не передбачено.

Семестровий контроль: екзамен.

Система оцінювання (поточний контроль)

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) контроль залишкових знань на 2 лекційних заняттях у формі експрес-контролів (тести під час дистанційного навчання) протягом 10 хв.);
- 2) роботу на 7 семінарських заняттях із 7 запланованих;
- 3) доповідь за темою дисертаційного дослідження;
- 4) виконання реферату;
- 5) Екзамен.

Система оцінювання контрольних заходів:

№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	Робота на семінарських заняттях	21	3	7	21
2	доповідь за темою дисертаційного дослідження	14	14	1	14
3	Контроль залишкових знань на лекційних заняттях	6	3	2	6
4	Реферат	9	9	1	9
5	Екзамен	50	50	1	50
	Всього	100			100

1. Робота на семінарських заняттях та доповідь за темою розділу дисципліни

Робота аспіранта складається із двох компонентів: доповіді на семінарських заняттях та/або активна робота на семінарі.

Ваговий бал за роботу на кожному із 7 семінарських заняттях та доповідях на них становить – 3 бали. Максимальна кількість балів за роботу аспіранта / доповідь на семінарі становить - 3 бали * 7 семінарів - 21 бал.

Критерій оцінювання роботи аспіранта на семінарі:

3 бали - тема розкрита повністю (не менше за 90% потрібної інформації). Надано відповідні обґрунтування та особистий погляд на проблему. Надано правильні та повні відповіді на запитання (не менше за 90% потрібної інформації).

Окрім доповіді аспірант брав активну участь в роботі семінару.

2 бали - тема розкрита достатньо повно (не менше за 75% потрібної інформації). Надано з незначними неточностями обґрунтування та/або особистий погляд на проблему. Надано достатньо повні відповіді на запитання (не менше за 75% потрібної інформації).

Окрім доповіді аспірант взяв активну участь в роботі семінару.

1,5 бали - тема розкрита неповно (не менше за 60% потрібної інформації), недостатньо обґрунтована. Відповіді на запитання неповні (не менше за 60% потрібної інформації).

Окрім доповіді аспірант брав участь в роботі семінару.

АБО

- Тема розкрита не менше ніж на 40 %, обґрунтування неповне. Надано неповні відповіді на запитання (не менше за 60% потрібної інформації). Окрім доповіді аспірант брав участь в роботі семінару.

- Аспірант не підготував доповідь на семінар але взяв активну участь в обговоренні питань семінару та проявив ерудованість та обізнаність з матеріалів семінару.

0 балів - доповідь до семінару не відповідає вимогам до «Достатньо».

Тема не розкрита, відсутній особистий погляд на проблему, неповні відповіді на запитання .
Аспірант не брав участі в обговоренні питань семінару.

1. Доповідь за темамою дисертаційного дослідження

Ваговий бал однієї доповіді – 14 балів.

Критерій оцінювання однієї доповіді

14-13 балів - тема розкрита повністю (не менше за 90% потрібної інформації). Надано відповідні обґрунтування та особистий погляд на проблему. Надано правильні та повні відповіді на запитання (не менше за 90% потрібної інформації).
12-10 балів - тема розкрита достатньо повно (не менше за 75% потрібної інформації). Надано з незначними неточностями обґрунтування та/або особистий погляд на проблему. Надано достатньо повні відповіді на запитання (не менше за 75% потрібної інформації)
9-8,5 балів - тема розкрита неповно (не менше за 60% потрібної інформації), недостатньо обґрунтована. Відповіді на запитання неповні (не менше за 60% потрібної інформації)
0 балів - доповідь до семінару не відповідає вимогам до «Достатньо». Тема не розкрита, відсутній особистий погляд на проблему, неповні відповіді на запитання.

2. Контроль залишкових знань на лекційних заняттях

Контроль залишкових знань проводиться на 2 лекційних заняттях у формі експрес-контролів (письмове завдання або тестів) протягом 5-8хв.

Ваговий бал одного експрес-контролю становить – 3 бали. Максимальна кількість балів за контроль становить – 3 бали *2 контролі – 6 балів.

Критерій оцінювання одного експрес-контролю в текстовому форматі:

3 бали - повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації), надані відповідні обґрунтування та особистий погляд на проблему
2,5 бали - достатньо повна відповідь (не менше за 75% потрібної інформації), або незначні неточності
2 бали - неповна відповідь (не менше за 60% потрібної інформації)
0 балів - відповідь відсутня або невірна (менше за 60% потрібної інформації)

3. Виконання реферату

Ваговий бал реферату становить – 9 балів.

Критерій оцінювання реферату

9 балів – відповідність вимогам до змісту, структури та оформлення не менше ніж 90%
8-7 балів – робота відповідає вимогам змісту та структури, але має неточності в оформленні та містить не менше за 75% потрібної інформації
6—5,5 балів – робота не зовсім відповідає вимогам змісту та структури, має неточності в оформленні, незначні помилки в тексті та містить не менше за 60% потрібної інформації
0 балів - відповідь відсутня або невірна (менше за 60% потрібної інформації)

Умови допуску до семестрового контролю: наявність не менше 25 балів, захист реферату та виконання контролю залишкових знань не менше, ніж на 60% потрібної інформації.

4. Екзамен

Екзамен усі аспіранти пишуть обов'язково (автомати можуть бути передбачені лише за наказом ректора на період несприятливої епідеміологічної обстановки)

Екзаменаційна робота оцінюється із 50 балів та складається з двох питань. (максимальна кількість балів за 1 питання складає 25 балів)

Критерій оцінювання одного питання

25 - 23 бали - повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації)
22 - 19 балів - достатньо повна відповідь (не менше за 75% потрібної інформації)
18 - 15 балів - неповна відповідь (не менше за 60% потрібної інформації)
0 балів - відповідь відсутня або невірна (менше за 60% потрібної інформації)

Для того, щоб отримати найвищий рейтинг, аспіранту потрібно: брати активну участь у роботі на семінарських заняттях, виголошувати належно підготовлені й аргументовані усні доповіді з

семінарських питань, активно доповнювати відповіді інших аспірантів, чітко й логічно висловлювати власну позицію із дискусійних питань; своєчасно виконувати експрес-контролі; захистити реферат. Аспіранту дається одноразова можливість виконати експрес-контролі.

До зниження рейтингу аспіранта призводить: невиконання експрес-контролів; неналежна підготовка до семінарів; неточності, неповнота, помилки у відповідях чи ґрунтуваннях на не достовірних історичних джерел; несвоєчасне подання реферату на захист.

Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення аспіранта із виставленою оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом <https://osvita.kpi.ua/node/182>.

Екзамен. Стартові бали формуються як сума рейтингових балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних та штрафних балів.

Після оцінювання відповідей здобувача на екзамені (виконання екзаменаційної контрольної роботи) викладач підсумовує стартові бали та бали за екзамен, зводить до рейтингової оцінки та переводить до оцінок за університетською шкалою (Таблиця 1)

Таблиця 1. Відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100–95	Відмінно
94–85	Дуже добре
84–75	Добре
74–65	Задовільно
64–60	Достатньо
Менше за 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендований перелік питань до семестрового контролю (екзамену) надані в **додатку А** до силабусу.

В **додатку Б** до силабусу надано рекомендовані теми рефератів. Методичні рекомендації кафедри з їх оформлення надані в **додатку В**.

Визнання результатів навчання в інших ВНЗ, а також у неформальній/ інформальній освіті:

В Університеті визнання результатів навчання в інших ВНЗ, у тому числі у неформальній/ інформальній освіті ухвалено в:

- Положенні про визнання іноземних документів про освіту (<https://osvita.kpi.ua/node/123>);
- Положенні про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/node/179>);
- Положенні про академічну мобільність (<https://osvita.kpi.ua/node/124>);
- Порядку оформлення індивідуального навчального плану студентів, які беруть участь у програмах академічної мобільності (<https://osvita.kpi.ua/node/186>).

При наявності у аспіранта документів, які підтверджують його участь у наукових конференціях (міських, міжміських, Всеукраїнських тощо), академічній мобільності (в тому числі індивідуальній) за темою семінарського заняття або розділу навчальної дисципліни, вони можуть враховуватися викладачем у семестровому та поточному контролі відповідно до рейтингової системи оцінювання результатів навчання. Додаткова валідація даних результатів неформального навчання не передбачається (згідно п. 2.2. Положенням про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті).

Позааудиторні заняття

Заняття з оформлення списку використаних джерел та публічний захист доповіді можуть бути проведені в Науково-технічній бібліотеці ім. Г. І. Денисенка (за попередньою згодою).

Можлива участь аспірантів у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи».

Дистанційне навчання

Можливе синхронне та асинхронне дистанційне навчання з використанням платформи для відео-конференцій (Google Meet) та освітньої платформи дистанційного навчання «Сікорський» (Google Classroom).

Навчальний процес у дистанційному режимі здійснюється відповідно до затвердженого розкладу навчальних занять. Заняття проходять із використанням сучасних ресурсів проведення онлайн-зустрічей (організація відео-конференцій).

Інклюзивне навчання

Допускається відповідно до «Положення про організацію інклюзивного навчання у КПІ ім. Ігоря Сікорського» (2020). Детально: <https://osvita.kpi.ua/ppoin>

Робочу програму навчальної дисципліни (Силабус):

Складено

Проф. каф. історії, проф., д.і.н. Веденєєв Дмитро Валерійович

посада, науковий ступінь, вчене звання, ПІБ

Розглянуто НМКУ 032 «Історія та археологія» (протокол № ____ від 18 червня 2025р.)

Ухвалено кафедрою історії (протокол № ____ від 18 червня 2025р.)

Погоджено Методичною комісією ФСП (протокол № ____ від ____ червня 2025р.)

Додаток А
Перелік питань до семестрового контролю (екзамен)

Зразок екзаменаційного білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
 «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 032 Історія та археологія/ В9 Історія та археологія
 (код і назва напряму підготовки)

Освітня програма Історія
 (код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна Україна у контексті світової цивілізації
 (назва)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1 *Питання з I блоку питань*

2 *Питання з II блоку питань*

Затверджено на засіданні кафедри Історії
 (назва кафедри)

Протокол № _____ від « _____ » 202 _____ р.

Завідувач кафедри історії _____
 (підпис) (Прізвище та ініціали)

ПИТАННЯ для формування екзаменаційних білетів*

Питання I з блоку питань I

1. Основні теорії цивілізаційного розвитку світовій історіографії XIX – XX ст.
2. Протоцивілізаційні утворення.
3. Трипільська культура в контексті цивілізацій.
4. Ознаки первісних цивілізацій. Поняття «цивілізація».
5. Антична доба та антична культура.
6. Грецька колонізація Північного Причорномор'я та її контакти з Великою Скіфією.
7. Народи Північного Причорномор'я у давнину
8. Черняхівська культура як посередник римських впливів.
9. Номади і Київська Русь: печеніги, половці, монголо-татари.
10. Візантія та Київська Русь.
11. Хазарія та Київська Русь – інтереси та точки зіткнення.
12. Візантійська культура та її впливи на слов'ян.
13. Династичні зв'язки Київської Русі з західною Європою.
14. Хрещення Русі. Християнство як чинник цивілізації.
15. Особливості християнства східного та західного обряду.
16. Міста Давньої Русі як центри соціокультурного розвитку.
17. Ренесанс в Європі та Україні: ознаки і тенденції.
18. Міжнародні культурні зв'язки Давньої Русі.
19. Особливості матеріальної побутової культури Русі.
20. Літописання й літературна спадщина Русі

Питання II з блоку питань II

1. Цивілізаційні впливи колишньої Київської Русі на розвиток Великого князівства Литовського у XIV – XVI ст.
2. Європейські соціокультурні впливи на українських землях Речі Посполитої у XVI – XVII ст.
3. Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні.
4. Люблінська 1569 р. і Берестейська 1596 р. унії та їх наслідки.
5. Українське козацтво як цивілізаційний феномен
6. Європейські аналоги українських козаків: хорватські граничари, угорські секеї, донське козацтво.
7. Адміністративний, судовий, територіальний устрій Війська Запорізького. Демократичні засади.
8. Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст.
9. Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку.
10. Ідея «сарматизму» в польському та українському соціумі.
11. Українське суспільство у загальноєвропейських процесах XIX ст. «Весна народів».
12. Формування української модерної нації в складі Австро-Угорської імперії на межі XIX-XX ст.
13. Радянська соціокультурна модель на землях України: базові риси та еволюція (1920–1991 рр.)
14. Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період.
15. Місце України в системі світових цивілізацій. Поняття локальної (регіональної) цивілізації, глобальної та всесвітньої цивілізацій.
16. Формування соціокультурної системи суверенної України після 1991 року.
17. Цивілізаційні та інформаційно-ментальні виклики соціокультурному розвитку сучасної України.
18. Особливості формування соціокультурної палітри української еміграції.
19. Особливості історико-географічного районування України.
20. Сучасна українська історіографія з історії цивілізацій.

Додаток Б

Теми рефератів

1	Теорії цивілізаційного розвитку М.Данилевського, О.Шпенглера, А.Тойнбі
2	Міжнародні відносини Київської Русі. Візантійські впливи на слов'янський світ.
3	Походження слов'янських народів
4	Культурна палітра народів на землях України у давнину
5	Трипільська культура в контексті цивілізаційних поглядів.
6	Хазарія та Київська Русь – інтереси та точки зіткнення.
7	Династичні зв'язки Київської Русі з західною Європою.
8	Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні
9	Українські землі Середньовіччя очима іноземців.
10	Козацько-гетьманська модель національної державності.
11	Ідея сарматизму в польському та українському соціумі.
12	Культурницька місія представників Києво-Могилянської академії в Російській імперії.
13	Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності
14	Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України.
15	Специфіка радянської соціокультурної моделі в Україні.
16	Українське козацтво в світлі цивілізаційного підходу.
17	Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку
18	Вплив Переяславського договору 1654 року на цивілізаційні процеси в Україні.
19	Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст.
20	Вплив Першої світової війни 1914 – 1918 рр. на цивілізаційні процеси в Україні.
21	Релігія як цивілізаційний чинник політичного життя держав.
22	Культурні зв'язки України: історія та сьогодення.
23	Побутова культура як індикатор цивілізаційної приналежності
24	Історико-географічен районування України
25	Основні історичні етапи формування української діаспори

Додаток В**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
оформлення реферату**

з навчальної дисципліни
Україна у контексті світової цивілізації

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «*доктора філософії*»

спеціальність **032 Історія та археологія**

освітньо-наукова програма **Історія**
(назва)

форма навчання **денна**

РОЗРОБНИКИ:

Проф. кафедри історії, д.і.н., проф. Ведєнєєв Д.В.
(посада, наукова ступінь, вчене звання, ПІБ)

Київ 2025 р.

I. Загальні вимоги до реферату

Одне зі значень слова «реферат» (від лат. «referto» – доповідати, повідомляти) – це доповідь на будь-яку тему, підготовлена на підставі критичного огляду інших джерел. Методика реферування полягає в послідовному здійсненні операцій, пов'язаних з оцінкою, відбором, аналізом і узагальненням відомостей, які містяться в первинному джерелі.

При виборі теми реферату з переліку тем, запропонованого в додатку Г головне – керуватися власними науковими інтересами. Можна також пропонувати власні теми рефератів, дотичні водночас до змісту навчальної дисципліни та до теми дисертаційного дослідження, аби в перспективі органічно вписати текст реферату в структуру дисертації.

Загальні рекомендації до реферату

- Мова – державна.
- Стиль – науковий.

Вимоги до оформлення реферату

Обсяг реферату: 15–20 сторінок без списку використаних джерел і літератури.

- Формат сторінок – А 4.
- Шрифт та кегель – Times New Roman, 14.
- Міжрядковий інтервал – 1,5.
- Поля: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.
- Простий план.
- Всі підписи в рефераті ставляться тільки синьою ручкою.

Структура реферату

Реферат складається з таких частин:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновок;
- список використаних джерел і літератури.

Титульний аркуш. Під час оформлення титульного аркушу враховується шаблон, наведений у додатку Д до методичних рекомендацій.

Номер сторінки на титульному аркуші не ставиться.

Зміст реферату містить перелік розділів, підрозділів і номери сторінок до них.

Вступ. Складається з постановки проблеми, обґрунтування її актуальності.

Основна частина. Перед тим, як приступити до написання основної частини, необхідно визначитися з назвами розділів і підрозділів. В роботі необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології¹.

Текст реферату може супроводжуватися ілюстраціями, які допомагають розкрити зміст викладеного матеріалу.

Висновок. У висновку наводяться основні наукові результати, отримані автором особисто, стисло викладаються підсумки проведеного дослідження².

Список використаних джерел і літератури слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні дисертацій), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку³.

¹ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 6.

² Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 160.

³ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 12.

Оформлюється список відповідно до чинного ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» або ж до одного з міжнародних стилів оформлення публікацій: MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; Vancouver style.

II. Загальні вимоги до оформлення текстової частини реферату

Сторінки реферату мають бути пронумеровані. Першою є титульна сторінка, але на ній номер сторінки не ставиться, поточну нумерацію розпочинають указувати зі сторінки «Зміст». Номер сторінки ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки.

Розділи

1. *Заголовки структурних частин* роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ», друкують великими літерами з вирівнюванням по центру сторінки.

Кожен із цих підрозділів розпочинається з нової сторінки. Переносити слова у заголовок та підкреслювати їх не дозволяється. Структурні частини роботи, такі як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. (Не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 6. ВИСНОВКИ»).

2. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (за допомогою «нерозривного переносу» комбінацією клавіш «**Enter + Shift**»).

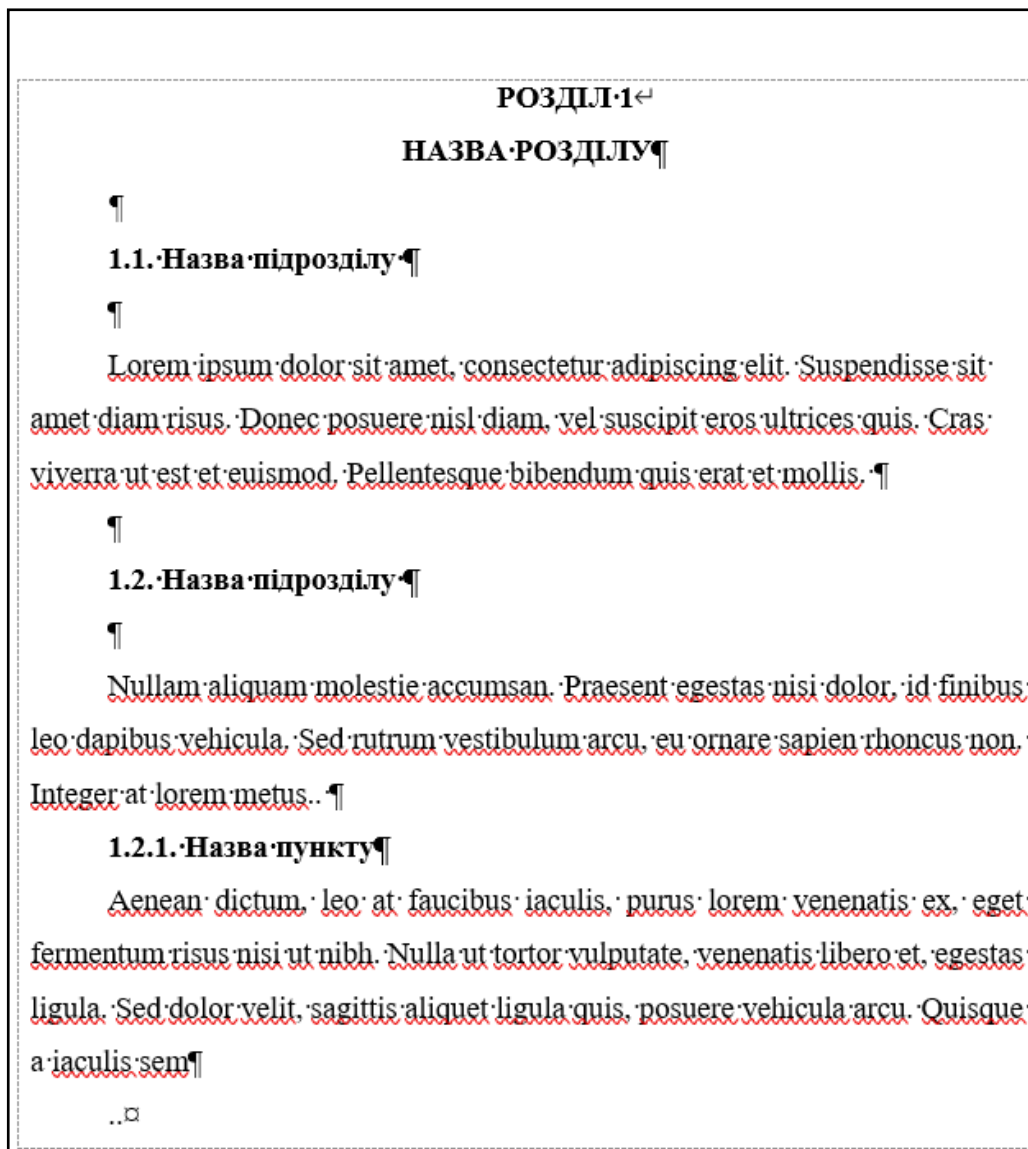
Підрозділи, пункти

1. *Заголовки підрозділів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку наводять заголовок підрозділу.

2. *Заголовки пунктів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту.

3. Між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом слід робити додатковий міжрядковий інтервал.

Приклад

Ілюстрації

1. *Ілюстрації* позначають словом «Рисунок» і нумерують. Рисунок обов’язково розміщують одразу після абзацу, де про нього йдеться. Назву рисунка наводять знизу (по центру) або праворуч від рисунка.

2. У тому місці, де викладається тема, пов’язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках “(рис. 3.1)” або зворот типу: “...як це видно з рис. 3.1⁴” або “...як це показано на рис. 3.1”.

3. Підпис рисунку за алгоритмом:

«Рисунок[№ розділу[.]№ по порядку рисунку[]-Назва рисунку»

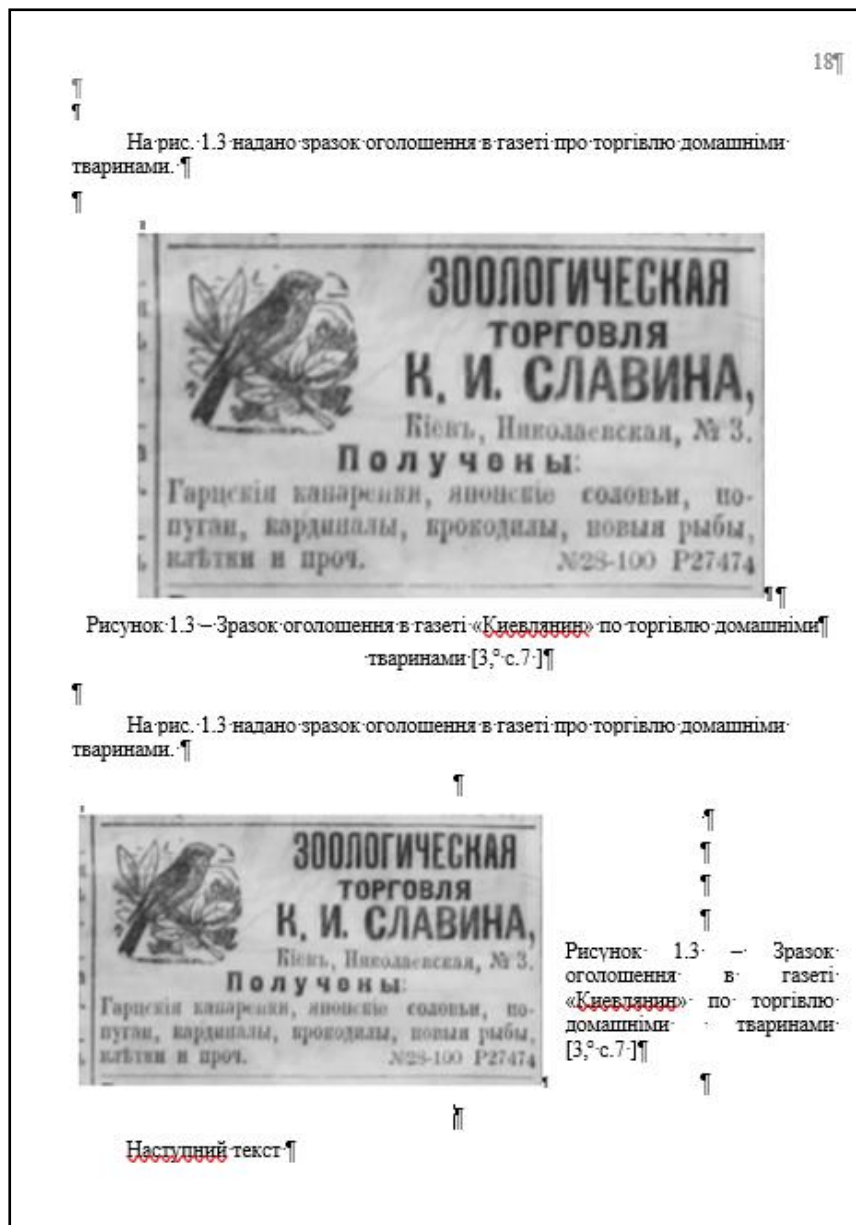
(Приклад: Рисунок 1.3 -Контурна карта території України X ст.)

4. Між текстом і рисунком, а також між назвою рисунка й текстом після рисунка слід робити додатковий міжрядковий інтервал⁵.

Приклад:

⁴ Звернути увагу, що при переносі в тексті посилання на рисунок номер рисунку окремо не переноситься від слова «рис.».

⁵ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 50.

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Здобувач повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Цитата в тексті береться в дужки “ ” або « ».

Використовуючи ідеї або розробки, що належать також і співавторам, разом з якими були написані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт.

У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело робота не зараховується⁶.

Посилання в тексті роботи на джерела та цитати слід оформлювати відповідно до відповідно до чинного ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» або ж до одного з міжнародних стилів оформлення публікацій: MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; Vancouver style.

Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово

⁶ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 6.

«дивись», наприклад: «див. табл. 1.3»⁷.

Посилання на цитату зазначається коротко у квадратних дужках номер джерела в списку літератури та вихідну сторінку цитати: «...[Текст цитати]....[10, с. 355]».)

Додатки

Додатки (за наявності) оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації й таблиці, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д); таблиця (А.1) – перша таблиця додатка А⁸.

⁷ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 50.

⁸ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 54.

Додаток Г

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА
кафедра ІСТОРІЇ

РЕФЕРАТ

з дисципліни **Україна у контексті світової цивілізації**

спеціальність 032 «Історія та археологія»

освітньо-наукова програма Історія

На тему XXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Виконав (-ла) здобувач (-ка) _2-го курсу

гр. СІ-Х1ф__

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ здобувача

Засвідчую, що у роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Здобувач (-ка) _____

Перевірив (-ла)

_____ Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Київ – 202х_р.